

A HAZAI ERDŐFELTÁRÁS FELTÁRATLAN KÉRDÉSEI

BÁNÓ LÁSZLÓ

Az erdőgazdálkodók elsőrendű érdeke kellene lennie a tartamos erdőgazdálkodásnak, az erdőfeltárási alapterv megvalósításával is történő elősegítése.

A jelenlegi gazdasági helyzetben — a feltárási beruházások 70%-os támogatása biztosíthatja e munka fellendítését és a VII. ötéves terv megvalósítását.

Az erdőfeltárási feladatkörébe tartozik a megépült létesítmények fenntartása is. Az állagmegőrzés 35%-os támogatása mozgósítaná a 65%-os üzemi hozzájárulást.

A korszerű géppark kialakításához szükséges gépek megvásárlását a mezőgazdaságéhoz hasonló támogatási rendszerben kellene elősegíteni.

Több EFAG közös feladatmegoldó akciójában minősüljön alaptévékenységnek a vállalkozó erdőgazdaság számára a társ erdőgazdaság területén végzett erdőfeltárási munka és ne kelljen utána termelési adót fizetnie.

Az erdőfeltárási főbb célkitűzéseit és feladatait a „feltárási alapterv” rögzíti. Az erdőgazdaságok az éves feltárási tennivalókat az alaptervnek megfelelően állítják össze. E körbe tartozó teendők nagyjából a következők:

- el kell dönteni, hol épüljön út, rakodó, híd stb;
- biztosítani kell a beruházás pénzügyi fedezetét;
- el kell készíteni a kiviteli terveket;
- le kell kötni a kivitelező kapacitást, amely ezidáig általában saját szervezet volt;
- az elvégzett munkák költségeit az előírásoknak megfelelően el kell számolni;
- az elkészült létesítményeket üzembe kell helyezni, vagyis az illetékes ágazatoknak át kell venniük használatra.

Az erdőfeltárási beruházásait eddig két forrás fedezte: az állami támogatás, és a saját fejlesztési alap. A tervgazdálkodás keretei és a közgazdasági szabályozók általában „puhák” voltak olyan esetekben, amikor a saját kivitelezésben elkészült létesítmény költségei a gazdagabb műszaki tartalom miatt magasabbak voltak mint a rendelkezésre álló keret.

A közgazdasági szabályozókban az 1985. év elejétől alapvető változások következtek be — különösen a keresetszabályozás terén. A szabályozás lényege egyfelől az osztatlan *érdekeltségi alap* létrehozása a részesedési alap és a fejlesztési alap összevonása révén, amelyből azután a szigorú kötöttségek megszűnése következtében nemcsak az erősen megemelt adókat kell kifizetni, hanem bizonyos jövedelemnövekmény is biztosítható a fejlesztési lehetőségek beszűkítése árán. Másfelől az elért *nyereség* a forrása minden további bérfejlesztésnek.

A vállalkozók ezek után már komolyan fontolóra veszik, hogy egyáltalán fenntartsanak-e veszteséges ágazatot. Így érthető, hogy egyre gyakrabban vetődik fel a kérdés:

miért csináljuk saját kivitelben az erdőfeltárási munkákat?

Nem egyszerűbb-e KM vagy ÉVM vállalatoknak kiadni az erdőfeltárást, kell-e erdőgazdasági építő szervezet? A kialakult helyzet egycsapásra megváltoztatja az erdőfeltárást megítélését: vagy nyereségtermelő vállalkozás lesz, vagy megpecsételődik a sorsa. A minél nagyobb nyereség megtermelésének mindennapos csatájában vajmi kevesen fognak azzal bíbelődni, hogy az erdőfeltárást az alapágazatokra gyakorolt egyetemleges hatásait méricskéljék annak érdekében, hogy kimutassák a belterjes erdőgazdálkodás megvalósításának feltételrendszerében az erdőfeltárást alapvető jelentőségét. Ily módon az erdőfeltárást elveszítheti egyik legfontosabb jellemzőjét, az *állandóságát*, mondhatnánk *tartamosságát*, amely elv pedig egész erdőgazdálkodásunk alappillére.

A tárca a maga részéről a VII. ötéves tervben közel egy milliárd Ft támogatással ismeri el az erdőfeltárást fontosságát. Vajon elég-e ez a gesztus ahhoz, hogy az erdőfeltárást új erőre kapjon, hogy ne ítéljük meg hamisan a jelen és a jövő jelentőségét, hogy az utóbbi évek száraz időjárás okozta kedvező közelítési és szállítási feltételek ne altassanak el bennünket az erdőfeltárási feladatok teljesítésében? Azt tudnunk kell, hogy az egy milliárd forintot állami támogatás csak kiegészítő forrás, amelynek elnyeréséhez az erdőgazdálkodóknak kb. ugyanannyit kell letenniük az érdekeltségi alapjukból, méghozzá az induláshoz.

A lehetőségek tárgyilagos megítélése azt mutatja, hogy az erdőgazdaságok évente 110—120 millió Ft-nál nem tudnak többet adni érdekeltségi alapjukból az erdőfeltárást céljára. Nehezíti a helyzetet, hogy az öt éven belül az első két évben kevesebb, a további években pedig több — évenként mintegy 220 millió Ft-ot is elérhet — a támogatás mértéke. Mintegy 300—400 millió Ft-ra tehető az a támogatási összeg, amelyhez nincs vállalati ellenérték és az ágazat így elveszítheti ezt az életbevágó segítséget, a feltárást pozíciói pedig tovább fognak gyengülni.

E válságból való kilábalás egyik lépése az lenne, hogy

az állami támogatás eddigi 50⁰/₀-os átlagos mértékét fel kellene emelni 70⁰/₀-ra.

Az ilyen mértékű támogatásnak már lenne olyan húzó ereje, hogy az erdőgazdaságok vezetői a beruházási döntések során szorgalmazzák az erdőfeltárást feladatok elvégzését. Ínséges időben valamely szervezet érettségét a jövőért vállalt felelősségben tanúsított magatartása bizonyítja. Különösen vonatkozik ez ránk erdészekre, akiknek a kezére 50—100 éves jövő van bízva.

Az erdőfeltárást kátyúba jutó szekerét a saját építési kapacitás megerősítése, műszaki és szellemi színvonalának a megemlése húzhatja ki. Ebben van — paradoxonnak tűnik ez a javaslat és mégis az — a kiút, ha felülvizsgáljuk a saját kivitelezés néhány alapvető előnyét, az erdőfeltárást sajátos hatásait az erdőművelésre, a fahasználatra, a jóléti feladatok teljesítésére. Az erdőtől idegen vállalat sem a tervezés, sem a kivitelezés során nem tudja ezt érvényesíteni, mert a feltárást az erdő nem csak egyszerűen út, a rakódó nem csak egyszerűen sík terület stb.

Amikor 1982-ben — az akkori KPM közúti főosztály vezetője meg szemlélte a pilisi feltáró hálózat szerves részét képező Pilisszentlászló—Lepence közforgalmúra épített utat, elismerő és tárgyilagos hangon állapította meg, hogy egyetlen felügyelete alá tartozó útépítő vállalat sem tudta volna úgy megtervezni és megépíteni, mint azt a Pilisi Állami Parkerdőgazdaság tette a vonalvezetéssel, a környezetbe való belesimítással, a részsík védelmével, a vízgazdálkodás igényeinek a kiszolgálásával, pihenők kiépítésével stb. Ráadásul még nem is ismerte a rácsatlakozó feltáróhálózat jelentőségét egészen a vágásterekig.

További előnye a saját építési kapacitásnak a nagyfokú alkalmazkodó képessége a különböző nagyságrendű és minőségű feladatok megvalósításában. Nem válogathat a jó és a „rázós” feladatok között, az előre megszabott sorrendet be kell tartania. A mai, máról-holnapra változó helyzetben nyomon tudja követni az eltűnő vagy éppenséggel előbukkanó lehetőségek kihasználását az áthúzódo beruházások révén.

Nagy veszélyt rejt magában az olyan támogatási forma, amelynél a pályázat benyújtási határideje, elbírálása, banki engedélyezése, kivitelező biztosítása, az elszámolás, mind-mind a tárgyévben történik,

s ráadásul kb. két hónappal az év vége előtt be kell fejeződnie. A legkisebb váratlan esemény is teljesítési lemaradást okozhat. A kivitelezést gyakorlatilag március—október közé kell szorítani még akkor is, ha a munka milyensége és az időjárás megengedné, hogy az építkezést januártól decemberig végezzük. Ha azonban egy létesítményt — még a kisebb értékűeket is — áthúzódo beruházásként tervezünk, akkor nemcsak az előzőekben vázolt veszélyt hárítjuk el, hanem a termelőerők foglalkoztatásának nagyobb rugalmasságával is számolhatunk. Ha ugyanis a vállalat nem ér el a tervezettnél nagyobb nyereséget, akkor befejezetlen beruházási értéként megtartjuk a többlet teljesítményt. Ha pedig év vége felé kitűnik, hogy a vállalati gazdálkodás a tervezettnél jobb eredményt ér el és a központi támogatásnál is marad tartalék, úgy előrehozott beruházásokat tudunk vállalni mind az erdőgazdaság, mind a tárca közös előnyére.

Döntő érv a saját korszerű építő kapacitás érdekében az a tény, hogy

ROCLA vasbetoncsövek
elhelyezése

Sziklarobbantás

az erdőfeltárás feladatai közé tartozik a megépült létesítmények fenntartása is!

Minél nagyobb hányada készült el a feltárási alaptervnek, annál jelentősebb ez a kötelezettségünk. Az e téren elkövetett mulasztásokat nem mentheti semmilyen pillanatnyi érdek kiszolgálása és a vezetésnek a jövő iránti felelősségérzete hiányát jelzi az ilyen gazdaságpolitika! A jelenlegi támogatási rendszerben *nem szerepel* az erdőgazdasági utak, rakodók, hidak fenntartásának a támogatása. A Pilis az egyik legjobban feltárt erdőgazdasági táj, amelynek feltáróhálózat fenntartási költsége az 1986. évben 9 millió Ft volt, az évi 6 millió Ft-os erdőfeltárási beruházásnak 150%-a. A tartamosság elve igényelné az erdőfeltárási beruházás és fenntartás közel azonos pénzügyi megítélését. Egy 35%-os *fenntartási támogatás már ösztönözné az erdőgazdaságokat a fenntartások elvégzésére.*

Az erdőfeltárás beruházási és fenntartási feladatai közel azonos szellemi és eszközkapacitást igényelnek. Ez az adottság rendkívül nagy jelentőségű az építési kapacitás kihasználása szempontjából.

Az erdőfeltárás gépparkjának állandó korszerűsítését ma már csak állami támogatással lehet elérni.

Kitűnő példákat találhatunk **erre** a mezőgazdaság támogatási rendszerében. Az erdőgazdaság korszerű építőszerkezete akkor tud gazdaságosan dolgozni, ha a kapacitása egy bizonyos nagyságrendet elér és azt folyamatosan kihasználja. Ritkán adódik az a kedvező helyzet, hogy a saját igényei lekötik a teljes kapacitását (pl. Mátrai EFAG). Mi pilisiek kénytelenek vagyunk a kb. 50 millió Ft termelési értéket teljesítő szervezetünket az erdőn kívül eső vállalkozásokban is foglalkoztatni, hogy elég nyereséget érjünk el. Az ilyen vállalkozásoknak azonban jórészt más feltételei vannak. Ha szabad kapacitásával vállalkozásba kezd, úgy minőségi változásnak kell történnie a szervezetében. Alkalmazkodnia kell az állami építőipar előírásaihoz napra készen, ismernie kell annak minden fontos tényezőjét.

Építőiparban járatos műszaki szakemberekre van szüksége. Ezen szakemberek — előkészítők, kalkulátorok, termelésirányítók, stb — az építőiparban lényegesen magasabb jövedelemmel rendelkeznek, mint az erdőgazdálkodásban. Megfelelő személyi feltételek biztosítása esetén a vállalatvezetésnek bérfeszültséggel kell számolnia.

Mit jelentene, ha 2—3 EFAG feltárási feladatait az egyik végezné el összességében?

A Pilisi Áll. Parkerdőgazdaság harmadik éve vállal feltárási munkákat az Ipolyvidéki Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaságnak (a vállalkozás értéke közel 45 millió Ft!). Az együttműködés nem gondmentes. A munkavégzés során derült ki, hogy a két erdőgazdaság közötti kapcsolat a közgazdasági szabályozók miatt nem lehet más mint a beruházó és kivitelező közötti szokványos kapcsolat. A pilisi parkerdőgazdaság éppen olyan vállalkozó pénzügyi vonatkozásban az IEFAG-nál, mint bármelyik egyéb építőipari vállalat. Az az olyan pénzügyi eredményt kell hoznia e tevékenység során, hogy annak jelentős részét adóként leadva maradjon meg az elégséges hányad, melyből termelőeszközeinek legalább az egyszerű újratermelését fedezni tudja.

Igaz, hogy egyfelől — merjük remélni — olymódon építjük, építtetjük ezeket az utakat, hogy a Börzsöny—cserhádi erdészek munkáját segítjük, másfelől nem sorvad el a pilisi építőipari kapacitás. Nem kell bizonytalan értékű vállalkozókat keresni a hegyi útépitésre sem a Pilisben, sem a Börzsöny-Cserhátban. Nem biztos, hogy e kettős előny valós súlyát megfelelő mértékben érezzük. Talán csak akkor éreznénk igazán, ha az IEFAG-nál nem készült volna el Karancsberény útja és nem kezdődött volna el a magastaxi út építése, ahol a föld és a sziklafejtés, robbantás során sok tízezer m³-t kellett és kell folyamatosan mozgatni. Ezzel párhuzamosan pedig a pilisi építőipar megkezdte volna lassú agóniáját.

El kellene érni, hogy az erdőfeltárási munkák az erdőgazdasági alaptevékenységbe tartozzanak akkor is, ha más erdőgazdasági területen végzik ezt a feladatot. *Ez esetben a termelési adóval csökkentett építési ajánlata kedvezőbb lesz mindenki másnál* és érdekazonosság jön létre az erdőgazdaságok közös feladatmegoldó lehetőségeiben, most már nemcsak az erdőgazdálkodás érdekét és lehetőségét ismerő, azt megértő tervezés és kivitelezés vonatkozásában.

Robbantott szikla rakodása VOLVO homlokraudóval